

Aftenposten

Grunnlagt 1860 av Chr. Schibsted

Sjefredaktør
Espen Egil Hansen

Politisk redaktør
Harald Stanghelle

Nyhetsred. (konst.)
Kjetil Kolsrud

Utviklingsredaktør
Skjalg Engebø

Adm. direktør
Sondre Gravir

Leder fredag 27. desember 2013

Oppryddingen etter Snowden-avsløringene

«JEG VILLE ikke forandre samfunnet, men gi samfunnet en mulighet til å velge om det skulle forandre seg selv.» Slik oppsummerer den spionsiktede varsleren Edward Snowden sine motiver i det første store intervjuet han har gitt etter at han kom fra Hongkong til Moskva i juni.

The Washington Post publiserte intervjuet julaften, etter en samtale med Snowden som skal ha vart i tilsammen 14 timer. Han oppsummerer reaksjonene på sine overvåkingsavsløringer slik: «Jeg er fornøyd med det jeg har oppnådd. Mitt oppdrag er fullført.»

DET VIL ALLTID herske ulike oppfatninger av Snowdens egentlige beveggrunner. Men at han har oppnådd mer enn han selv kunne drømme om, kan det ikke være noen tvil om.

To hendelser like før jul understreker dette. 16. desember erklærte en føderal dommer, Richard J. Leon, at Snowdens avsløringer om metodene til National Security Agency (NSA) minnet om George Orwells dystre fremtidsskildringer i romanen 1984, og at metodene trolig var i strid med den amerikanske grunnloven.

Et par dager senere la et uavhengig ekspertutvalg, nedsatt av president Barack Obama, frem sine anbefalinger om å stanse den massive overvåkingen av telefontrafikk. Utvalget mener også at langt mer av NSAs virksomhet må underlegges domstolskontroll, og at overvåkingen av utenlandske statsborgere må begrenses på en ganske annen måte enn i dag.

Det er ventet at Obama på nyåret kommer til å

kunngjøre endringer i USAs etterretningsapparat.

Om «samfunnet kommer til å endre seg selv» skal foreløpig være usagt. Men at det nå har skjedd et stemningsskifte synes åpenbart. For dømmelsene av Snowdens handlemåte var i begynnelsen massiv og avsløringene ble forsøkt bagatellisert. Nå har alvoret begynt å si inn, også i miljøer som står myndighetene i Washington nær.

Dette er betydningsfullt. Snowden har til fulle vist omfanget av den overvåkingen som pågår og hvordan privatsfære og personvern trues. Dette krever et politisk svar. Nå begynner vi i hvert fall å se konturene av et slikt svar.

VERNET OM enkeltmenneskets privatsfære må stå i sentrum for denne politiske oppfølgingen, slik Snowden selv var inne på i en kort, men oppsiktsvekkende god jul-hilsen til det britiske folk.

I denne talen, publisert på en video 1. juledag, sier Snowden at vi har sensorer i våre lommer som sporer oss hvor vi går – en referanse til den halen av digital informasjon som vi alle drar etter oss i våre hverdagsliv. «Tenk hva dette betyr for privatlivet for vanlige mennesker,» sier han.

NETTOPP SLIK er det stadig flere som spør seg selv. Hva betyr frihet hvis det ikke finnes frihet til fortrolig kommunikasjon mellom mennesker? Data-trafikken har økt voldsomt de siste årene – det visste vi. Det samme har mulighetene for overvåking og maktutøvelse som undergraver lovlydige menneskers integritet. Og slik overvåking finner sted – det vet vi nå.

Vi vet også at de nyvinningene som internett representerer, blir utfordret når Brasil og EU vurderer tiltak for å holde sine data borte fra amerikansk territorium. Det samme skjer når teknologigigantene som Google og Microsoft prøver å unngå myndighetenes dataovervåking.

Nye analyser av den overvåking folk kan bli utsatt for, er påkrevd. Både nasjonalt og internasjonalt må dette arbeidet intensiveres i 2014.

» Vernet om enkeltmenneskets privatsfære må stå i sentrum for den politiske oppfølgingen

Debatt

Tor Levin Hofgaard
president,
Norsk Psykologforening

Psykatri. Å fjerne kriteriene for tvang i lov om psykisk helsevern kan svekke pasientenes rettsikkerhet.

Risikerer mer tvang

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Norsk Sykepleierforbund vil avvike det spesifikke lovverket som regulerer bruk av tvang overfor mennesker med psykiske lidelser. De mener loven diskriminerer personer med slike helseproblemer og dermed bryter menneskerettighetene. Men det er ingen automatikk i at en felles tvangslov bedrer rettsvernet for pasientene.

Skal det utarbeides en generell lov for all helse, må det lages et lovverk der bruken av tvang avgjøres av hvordan du fungerer i dagliglivet og mestrer å ta vare på din egen helse – et diagnoseøytralt lovverk med rene funksjonskriterier. Dette er feil vei å gå for pasientene. Hvis målet er å redusere bruken av tvang overfor personer med psykiske lidelser i Norge, trenger vi derimot et lovverk med klare kriterier for når tvang kan utløses. Et eksempel på slike kriterier er betegnelsen «alvorlig sinnslidelse» kombinert med at man er til fare for seg selv eller andre.

Vanskelige etiske avgjørelser

Kriteriene for tvang etter lov om psykisk helsevern er svært strenge. Man må ha en «alvorlig sinnslidelse» for at loven i det hele tatt skal kunne anvendes. «Alvorlig sinnslidelse» innebærer at pasienten i større grad enn andre mister evnen til å vurdere omverdenen realistisk. Bare i slike tilfeller skal man vurdere hvorvidt det foreligger fare for pasienten selv eller andre, eller om behandlingen er nødvendig for å gi bedring, eller unngå forverring. Dette er komplekse etiske avgjørelser. Det er imidlertid ikke noe argument for å unnlate å hjelpe mennesker som ikke maktet å vurdere sitt eget beste.

Hvis lovgiverne velger å erstatte dagens kriterier med diagnoseøytrale funksjonskriterier, øker risikoen for tvang på områder der vi ikke har tradisjon for tvang i Norge. Man kunne da ha argumentert for at mange personer som sliter med eksempelvis spilleproblemer, rus og sykkelig fedme ikke er i stand til å ivareta sitt eget beste. Det ville være å utvide nedslagsfeltet for tvangsbruk på en måte som svært få av oss vil finne sosialt akseptabel. Etter vår vurdering trekker hovedkriteriet «alvorlig sinnslidelse» opp noen viktige grenser som bidrar til å begrense tvangsbruk.

Beskytter pasienter

Mennesker med ulike typer lidelser trenger ulike former for hjelp, omsorg og behandling. En psykisk helsevernlov som gjennom hovedvilkåret definerer lovens virkeområde opp mot diagnostiske kriterier, er viktig for å beskytte pasienter. Prinsippene i denne loven, bør derfor videreføres i en eventuell prosess med å samordne tvangsreglene i en felles lov.

Tvang er et alvorlig inngrep og en nødløsning. Det skal derfor bare brukes når personer med alvorlig psykisk lidelse er til fare for seg selv eller andre, eller hvis det er nødvendig for å kunne gi virksom behandling. Uten klare kriterier for tvangsbruk, kan vi risikere at flere enn i dag blir utsatt for uriktig bruk av tvang, stikk i strid med politiske mål som alle er enige om.

© AFTENPOSTENS RETTIGHETER

Se: aftenposten.no/generellebetingelser

All utgivelse av stoff i Aftenpostens publikasjoner skjer kun i henhold til Aftenpostens generelle vilkår for rettigheter til stoff. Innsendt stoff honoreres i alminnelighet ikke, med mindre annet er avtalt. Publiseringsvilkårene gjelder for så vel honorert som ikke honorert stoff. Vilkårene innebærer bl.a. at Aftenposten betinger seg rett til å arkivere og utgi stoff i elektronisk form fra Aftenpostens elektroniske redaksjonsarkiv eller andre databaser som Aftenpostens har avtale med. Dette innebærer også publisering på Internett, andre elektroniske distribusjonskanaler og lignende. Bruk av Aftenpostens stoff og annonser er ikke tillatt med mindre dette er hjemlet i lov eller særskilt avtalt. © Aftenposten

PFU Aftenposten arbeider etter Vær Varsomplakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig avisomtale, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund, som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål.

Adresse: PFU, Rådhusgt. 17, pb 46 Sentrum, 0101 Oslo